

# Stefan Moysa

---

"Schriften zur Theologie", t. 12, Karl Rahner, oprac. Karl H. Neufeld, Zürich-Einsiedeln-Köln 1975 : [recenzja]

---

Collectanea Theologica 46/4, 242-243

---

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dalsze dwa zasadnicze rozdziały książki poświęcone są roli Ducha Świętego w Kościele, przy czym autor mówi kolejno o obecności i o mocy Ducha Świętego. Znajdujemy tu oryginalną myśl, że wysłanie Ducha jest sakramentem Królestwa Bożego. Moltmann bowiem uważa, że przedstawienie Chrystusa jako Kościoła jako sakramentu zbawienia jest niewystarczające, gdyż jedynie Chrystus w Duchu Świętym i Kościół w Duchu Świętym mogą być nazwane sakramentem. Dopiero bowiem dar Ducha Świętego nadaje Kościołowi wymiar eschatologiczny, bez którego nie może być mowy o prawdziwym sakramencie Królestwa.

W świetle obecności Ducha Świętego widzi Moltmann kultyczną działalność Kościoła: głoszenie Ewangelii, udzielania chrztu, uczestnictwo w Wieczery Pańskiej. Katolickiego czytelnika nie powinno dziwić, że nie odnajduje przy tym u Moltmanna katolickiej nauki o sakramentach i ich praktyce. Jest to jedynie dowodem, że różnice między katolickim a luterańskim punktem widzenia w tej sprawie nie zostały jeszcze przezwyciężone.

Nie można jednak Moltmannowi odmówić szczerego pragnienia, aby oddać swoją teologię na służbę sprawie jedności. Świadczy o tym zwłaszcza ostatni rozdział książki mówiący o właściwościach Kościoła. Odnajdujemy tu zasadnicze cechy zawarte w symbolu nicejsko-konstantynopolskim, a mianowicie jedność, świętość, katolickość i apostołskość. Analiza tych cech pozostaje bliska interpretacji katolickiej. To nastawienie autora wraz z mocnym podkreśleniem roli Chrystusa i Ducha Świętego w Kościele stanowi o tym, że książka posiada trwałą wartość, nie tylko dla współwyznawców Moltmanna, ale dla wszystkich chrześcijan.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Kar RAHNER, *Schriften zur Theologie*, tom. XII: *Theologie aus Erfahrung des Geistes*, opracował Karl H. Neufeld SJ, Zürich—Einsiedeln—Köln 1975, Benziger Verlag, s. 622.

Współczesne ożywienie ruchów modlitewnych daje autorowi okazję do przypomnienia, że jednym z głównych punktów zainteresowania była zawsze analiza teologiczna przejawów życia duchowego. W tym kolejnym już dwunastym tomie pism teologicznych zbiera on różne przyczynki, które ujmuje pod wspólnym tytułem: *Teologia doświadczenia duchowego*.

Wobec różnorodności tematów poruszonych tu przez Rahnera niemożliwe jest choćby w przybliżeniu zdać sprawę z treści całej książki. Musimy zatem ograniczyć się do tych zagadnień, które są ściślej związane z głównym wątkiem myślowym. Do nich należy przede wszystkim refleksja nad zjawiskami, w które obfituje ruch charyzmatyczny. Autor wbrew wielu teologom szkoły jezuickiej uważa, że można mówić o prawdziwym doświadczalnym przeżyciu łaski i działania Ducha Świętego i konsekwentnie nie można łaski uważać za rzeczywistość transsubiektywną. W tym duchu dalej interpretuje Rahner zjawiska charyzmatyczne jako otwarcie się człowieka wraz z jego wolnością i transcendentalnością na bezpośrednie spotkanie z Bogiem tak, że zjawiska te wzięte jako całość można uważać za przeżycie wynikające z łaski. Nie wyklucza on jednak przez to całej subiektywnej, psychologicznej i parapsychologicznej strony tych zjawisk, które mogą być istotnym elementem przeżycia charyzmatycznego. Autor więc odrzuca alternatywę, że przeżycia te są albo dziełem łaski, albo złego ducha. Mogą one równie dobrze w całości należeć do dziedziny parapsychologii.

Ściśle związane z tą tematyką pozostają rozważania Rahnera nad *Ćwiczeniami Duchowymi*, przy czym porusza on tu dwa zagadnienia. Wpierw zastanawia się, w jaki sposób wybór konkretnego stanu czy konkretnej rzeczy, który jest celem ćwiczeń, może być dokonany pod Bożym wpływem. Możliwość tę widzi w całkowitym oddaniu się Bogu wolności ludzkiej przez wiarę, nadzieję i miłość. Realizacja tej wolności w akcie wyboru może być

wówczas uważana, mówiąc językiem Rahnnera, za syntezę transcendentalności i kategoriałności.

Po wtóre Rahnner rozważa, na czym polegać może adaptacja *Ćwiczeń Duchownych* do czasów współczesnych. Główny czynnik tej adaptacji widzi w przejściu od indywidualnego stosunku do Boga, który się przejawia w osobistym znalezieniu woli Bożej, tak jak jest ono w ćwiczeniach opisane, do społecznego jej przeżycia. Uważa, że jest całkowicie możliwe rozróżnianie duchowe i wybór przeprowadzony w społeczności wierzącej, jako akt urzędowy istnienia się tej społeczności, a więc zjawisko „eklezyjalne” w ścisłym tego słowa znaczeniu.

Autorowi jednak nie tylko chodzi o przeżycie wiary i doświadczenia religijnego. Widzi równie wyraźnie potrzebę uzasadnienia i ugruntowania wiary. Punktem wyjścia dla tego ugruntowania jest koncentracja wypowiedzi wiary na punkcie zasadniczym, którym zdaniem Rahnnera jest dzisiaj człowiek. Cała egzystencja ludzka pozostaje pytaniem, na które objawienie Boże daje odpowiedź. Towarzyszącą temu pytaniu atmosferą musi być zasadnicze zaufanie, że egzystencja ludzka i cały świat nie są absurdem, ale posiadają sens, przy czym ten sens i nadzieja mogą być ugruntowane tylko w Bogu.

A oto inne tematy poruszone przez Rahnnera, które można tylko wymienić. Kilka artykułów dotyczy doświadczenia osoby Jezusa Chrystusa, przy czym szczególną uwagę budzi problem obecności Jezusa Chrystusa w religiach świata. Nie mogło również zabraknąć tradycyjnych tematów Rahnerowskich o teologicznym wymiarze człowieka, o Kościele i krytyce wewnątrzkościelnej i o sposobach przybliżenia jedności chrześcijan.

Wydaje się, że główna wymowa książki leży w tym, że uwydatnia postawę autora, który potrafi zawsze przewyciężyć czysto rozumowe ujęcia teologiczne, a reagować przede wszystkim na słowo objawione i przeżywanie go w osobistym doświadczeniu.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Karl RAHNER, *Herausforderung des Christen. Meditationen, Reflexionen*, Freiburg 1975, Verlag Herder, s. 153.

Mamy tu jeszcze jeden zbiór artykułów, w którym Karl Rahnner gromadzi mniejsze przyczynki z zakresu życia duchowego i teologii duchowości, do których, jak wiemy, mimo że jest zawodowym teologiem, przywiązuje dużą wagę. Część pierwszą zbioru tworzą kazania z okazji pewnych uroczystości roku kościelnego, przy czym na pierwszy plan wybijają się przemówienia adwentowe. Są one wszystkie krótkie i stanowią tylko medytacyjne pogłębienie tekstu ewangelicznego przeznaczonego na dany dzień. Rahnner umie, jak zwykle, ukazywać rzeczy proste w nowym świetle i rzeczywistość codzienną wiązać ściśle z tekstem ewangelicznym.

W części drugiej mamy zebrane luźne refleksje na tematy teologiczne, wśród których najważniejsze miejsce zajmuje odpowiedź na pytanie, co powinna zawierać krótka formuła obrazująca istotę wiary chrześcijańskiej oraz rozważania o tak zwanych ruchach charyzmatycznych. Odnośnie do pierwszej sprawy autor powiada, że formuła taka powinna koniecznie zawierać choćby próbę wyrażenia istoty Bożej w pojęciach dziś zrozumiałych, jak również nie może abstrahować od uniwersalnej historii zbawienia, której szczytem jest wydarzenie eschatologiczne, a mianowicie Jezus Chrystus. Jezus nie jest tylko Tym, który głosi posłannictwo, ale również jego treścią. W Jezusie Chrystusie Bóg ostatecznie oddaje się światu jako jego nadzieja i przyszłość absolutna.

W stosunku do ruchów charyzmatycznych autor zajmuje stanowisko krytyczne i życziwe zarazem. Stwierdza bowiem, że wszelkie objawy doświadczenia religijnego podlegają rozróżnianiu duchów i interpretacji według tradycyjnych reguł Kościoła widzialnego. Stosując te reguły można się przekonać, że to, co w takim entuzjastycznym religijnym nie pochodzi od Boga, nie musi zaraz koniecznie pochodzić od szatana, ale może również wypływać z innych